

MISSZIÓI LAPOK.

Evangélikus egyházi, bel- és külmissziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Scholtz Ödön, evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes köz-
lémények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

„Akik azért örömet vevék az ő beszédét, megkeresztelkedének; és hozzájuk csatlakozók azon a napon mintegy háromezer lélek.

És foglalatosak valának az apostolok tudományában és a közösségben, a kenyérnek megtörésében és a könyörgésekben“. Apost. csel. 2, 41—42.

Az első pünkösöd ünnepe derült a Jézus tanítványaira. A Szentlélek kiáradott rájuk és ők teljesítették apostoli feladatukat. Prédikáltak az evangéliomot és megkeresztelték a megtérőket, az egyházba lépni akaró embereket. És a megalakult keresztény anyaszentegyháznak hivei, mint felölük olvastuk, igazán hiveknek mutatták magukat akkor is, mikor a pünkösöd ünnepe már elmúlt.

Valjon hoztunk-e magunkkal mi is, a most elmúlt pünkösöd-ünnepről, megerősödött hűséget evangélikus egyházunk iránt, melynek annyi áldását látjuk és tapasztaljuk önmagunkon és másokon, az egyházi életben és még ezen kívül is?

Azok a legelső keresztények hűségüket az által mutatták ki, hogy: „foglalatosak valának az apostolok tudományában“. Ez a tudomány a megfeszített, de feltámadott Krisztusról való tudomány, az evangéliomnak tudománya nyitotta fel szemeiket, mutatta meg nekik a mennyei Atyához, a mennyei Atyának országába vivő utat és vigasztalta meg a bűn és kárhozat miatt rettegő sziveket. Azért foglalatosak valának e tudománnyal és boldogította őket az Üdvözítőnek ígérete: „Bizony, bizony mondom néktek, ha valaki megtartja az én beszédemet, nem lát halált soha örökké“. (Ján. 8, 51.)

És azóta mindig úgy volt, hogy az igazán hű keresztények foglalatosak voltak az evangéliom tudományában. Ennek hirdetése által virágoztatták az egyházat és ennek fénye által vezéreltetve, kerültek a bűnnek útját és haladtak az erénynek ösvényén, üdvösségük felé.

Becsüljük meg mi is, mint az evangélikus egyház tagjai az evangéliomnak tudományát, amely igazság. És ettől magunkat sem a régi hamis próféták, sem az újabbkori álapostolok tanítása által eltántoríttatni ne engedjük. Földi boldogságunk és égi üdvösségünk függ ettől. Mert ne feledjük el, hogy írva van : „Bizony, bizony mondom nektek, hogy aki az én beszédemet hallja és hisz annak, aki engem elbocsátott, örök élete van ; és nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre“. (Ján. 5, 24.)

„És foglalatosak valának az apostolok tudományában és a közösségben“. Igen, a közösségben is. Az igének befogadása által lelkeikben életre kelt a hit és igaz hitéletet igyekeztek élni. Ebben a hitéletben szeretettel néztek mindazokra, kik velök együtt hívökké váltak. Javaikat egymással szívesen megosztották. Igaz testvéri szeretetben, igaz testvéri közösségben éltek azok az első keresztyének egymás között.

Neked is, ha igaz hive akarsz lenni egyháznak, kerülnöd kell a szeretetlenséget, a gyűlöletet, az önzést és segítségére kell lenned atyádfiainak, hitrokonaidnak, embertársaidnak, áldozatkészségeddel, alamizsnaosztogatással is. Gondolnunk kell a még meg nem tért, a még meg nem keresztelkedett pogányokra is és arra kell törekednünk, hogy imánk, munkánk és adományaink által azok között is épüljön az egy igaz Istennek oltára és terjedjen az igaz hit a föld minden határain.

„És foglalatosak valának az apostolok tudományában és a közösségben, a kenyérnek megtörésében és a könyörgésekben“. Ők, akik hittek, valódi hitéletet élve, nemcsak egymáshoz ragaszkodtak, hanem kiváltképpén hitünk fejedelméhez Jézushoz, valamint általa a mennyei Atyjához, az Istenhez. Azért buzgók a szentségekkel, nevezetesen az urvacsorával való élésben, meg a könyörgésekben, az imádkozásokban, az Istennek lélek- és igazságban való imáadásában.

Oh, hány embert megszégyenítenek ők. Oh, mert hány elhanyagolja az urvacsorával való élését és hány restült meg az imádkozásban, elfelejtve lévén általuk a házi istentisztelet, meg a nyilvános istentisztelet is.

Vajha mindnyájan igaz hűségre törekednénk, az evangéliomhoz, az evangéliomi hithez ! Uram, segíts erre minket ! Ámen.

Mesterházy Sándor.

Bodelschwingh Frigyes dr.

A Drews-féle vitában a pozitív theológia egyik kiváló képviselője Krisztus történetisége mellett való bizonyíték gyanánt Isten országának ama hűséges munkására is rámutatott, ki rendíthetetlen hitéből s lángoló szeretéből fakadó lankadatlan munkásságával oly alkotásokat létesített, melyek hatalmasabban bizonyítanak az élő Krisztus mellett, hogysesem az evangéliomok és apostoli levelek állításai a meseországba volnának utalhatók. Von *Bodelschwingh* Frigyest értette, ki egész életével vallotta: Élek, de többé nem én, hanem él bennem a Krisztus. S mintha az Isten maga is Drews ellen fordult volna; április 2-án magához szólította ezt a nagy embert, hogy az embereket, tekinteteket ismét nagyobb mértékben reáirányítva, életéből és műveiből megtanulják, hogy Krisztus még ma is él azokban, akik őbenne keresik boldogságukat és üdvösségüket.

Mi is emlékezzünk meg róla, korunk történetének eme nagy és márkáns alakjáról, ki jótékonyossági intézeteivel magának érenél maradandóbb emléket állított. Élete és alkotásai sokkal ismertebbek, semhogy itt újra tárgyalni kellene. E tekintetben csak utalunk a „*M. L.*“ régebbi évfolyamaira, melyek erre nézve bővebben tájékoztatják az olvasót. Ez alkalommal Isten e hűséges szolgájának életéből és működéséből csak néhány vonást akarunk kiemelni, melyek jellemére különös fényt vetnek.

Bodelschwingh csodálatos ember volt, kihez hasonlót a keresztény szeretetmunkásság történetében csak igen keveset találunk. Nagy Baziliusz, ki a IV. században a kisázsiai Caesarea kapui előtt a betheli intézetekhez hasonló szeretetmunkássági alkotásokat létesített, Paulo Vince a szeretettől hevülő francia s a keresztény charitás megeremtője, a protestáns Franke, Fliedner, Wichern és Löhe — ezek hasonlíthatók csak vele össze.

Az elhunyt személyiségének nagyságáról bizonságot tesz az a mély részvét is, melyet halála a legmagasabb körökben is keltett. A német császár az elsők között volt, ki a nagy ember halála feletti fájalmának megható részvéttáviratban kifejezést adott. Temetéséhez pedig nagy csapatokban zarándokoltak az emberek Bethelbe. Ott voltak Bethel és környékének lakosságán kívül a császár képviseletében a volt hadügyminiszter, Einem tábornok, a kormány és a városi hatóságok elnökségei s a környéknek összes lelkészei. A gyászbeszédet Dryander, a német császár első udvari lelkésze tartotta.

Ha a betheli lelkész temetésén a kormányzó közegek is képviseltették magokat, ezzel csak azt mutatták, hogy Bodelschwingh a kormányzásra sem volt minden befolyás nélkül. Alatta és általa a belmisszió működési köre tágult s hogy jelenleg nemcsak a modern egyházi életet hatja át teljesen, hanem — különösen Poroszországban, de többé-kevésbé másutt is — az újabb törvényadásra nézve is épen nem jelentéktelen befolyást gyakorol, ez a betheli intézetek vezetőjének érdeme. Bodelschwingh a törvényhozással szemben sem maradhatott közömbös, mert ő mindent az Isten országa szempontjából nézett. Az országgyűlésben is ennek terjesz-

tésére szolgáló eszközt látott; azért midőn 1904-ben bevásztatta magát a képviselőházba, ezt csak azért tette, hogy magasztos terveinek a befolyásos köröket is megnyerhesse. Hatalmas szónok volt, de nem beszéde szépségével akart hatni. Minden formaságnak ellensége lévén, csak szive mélyéből szólt. A címzésekkel nem igen bajlódott; a császárnét „kedves császárné“-nak, a minisztert „kedves miniszter“-nek, képviselőtársait „testvérek“-nek szólította. Mindenkit tegezett — bár minden tolakodás nélkül — de bizalmaskodása egyéniségének hatalmas erejével párosulván, mégis mindenki szeretetét vivta ki magának. Mindjárt első beszéde is, melyet a parlamentben „kedves vándorló testvérei“ érdekében mondott, szokatlanságával s elevenségével nemcsak a házban, hanem kifelé is nagy feltűnést keltett.

Érzéseinek erejéből és eszméinek gazdagságából mindenkinek tudott valamit adni. Rajta teljesült az irásnak szava: „Aki hisz bennem, . . . élő viznek folyamai ömlenek annak belsejéből“. Bodelschwingből bőségesen ömlöttek azok a nyomorultakra, honi egyházára s a pogányokra egyaránt. Ő maga pedig szüntelen táplálta azzal, hogy elmerült a kiapadhatlan kútforrásba s szakadatlanul merítette belőle az örök életnek vizét. Nem joggal tartották őt jelenleg Jézus legjobb tanítványának. Mindenben mennyei mesterét követte. — A betheli templomban van három ablak, melyeknek mindegyikét egy császár ajándékozta. Az egyik a diadalmi zászlót tartó hétpecsétés Bárány, a másikon az áldást osztó megdicsőült Krisztus, a harmadikon a saját vérével táplálkozó pelikán látható. Ezek a képek utalnak arra a forrásra, melyből Bodelschwingh egész életén át erőt és bátorságot merített. Sok viszontagságon kellett átmennie. Mint fiatal lelkész egymásután 4 gyermekét temette el, éltesebb férfi korában nejét ragadta el a halál, aggságában pedig a testi gyengeség nyügét hordozta. De nem panaszkodott; mindez még nagyobb alázatossághoz vivé. Csak Ura szolgálatában kívánt állni. Magának semmit sem akart; de annál nagyobb áldást árasztott másokra. Szenvedő atyjafiaiban szolgált a Jézust, megemlékezve ennek szavairól: „Amennyiben megcselekedtetek egygyel emez én legkisebb atyámfiai közül, én velem cselekedtetek meg“. A nyomorultak legnagyobbjaival foglalkozott legszivesebben; az epileptikusokat, az idiotákat és elmebetegeket szerette legforróbban, a vándorló legényekről és csavargókról gondoskodott leghívebben. „A közutak kedves testvérei“ neki igazi testvérei voltak. Bizonyítja ezt a következő kis történet. Egy izben Bodelschwingh két rendjelekkel gazdagon feldiszipített magas állású ur között lakomára ment. Utközben találkozott egy rongyos csavargóval, ki már egyszer kolónián dolgozott, de visszaesett előbbi életmódjába. Midőn Bodelschwinghet meglátta, ki akart előle térni, de ez gyorsabb volt, otthagya kíséreit, a csavargóhoz ment, megölelte s azt mondta neki: „Édes testvér, engedd már egyszer magadat megmenteni s ne süllyedj mindig mélyebbre!“ S amit a csavargó jó szándéka és akarata nem volt képes elérni, azt elérte Bodelschwingh szeretete: a csavargó jó utra tért. De ennek a találkozásnak volt még egy kis utójátéka is, melyet szintén nem hagyhatunk említés nélkül. Lakománál ültek, Bodelschwingh a rendjeles urak között. Egyszer

csak szomszédja egy bizonyos kis állatkát vett észre frakkján, mely élénken mászkált azon. Kinos hallgatás állt be, a vendégek kezdtek magukat kellemetlenül érezni, de Bodelschwingh nem jött zavarba. Ép oly kedves humorral, mint szent komolysággal elbeszélte a társaságnak a csavargóval való találkozását s eképen fejezte be beszédét: „Olyan rendjeleket, minők a jelenlevő urakat díszítik, földi királyok adnak, azonban ez itt — az állatkára mutatott — a szeretetnek rendjele, melyet a mennyei király ad.“

Legjobban érezte magát Bodelschwingh azok között, kiket gondja alá vett. Ezeknek igazi atyjok volt, ki szeretettel ölelt át mindenkit, aki hozzá jött. Ha az emberi nyomor enyhítéséről volt szó, nem ismert fáradságot. Párizsi lelkeszkedése e tekintetben jó iskola volt reá nézve, mert az utca-seprők és rongyszedők gondozása között megtanulta, hogyan kell a nyomorgókkal bánni. Éles szemével észrevette azt a nyomort is, mely mások figyelmét elkerüli, füle maghallotta azt a sóhajt is, melyet mások meg nem hallanak. És hogyan el tudott merülni a szegényeiért folytatott munkába! Olyankor minden más érdektelen volt reá nézve. Figyelme kiterjedt mindenre. Még utolsó napjaiban sem tudott nyugodni. Mivel járni már nem birt, tolószékben vitette magát keresztül az intézetekben. Akivel ilyenkor találkozott, mindenki számára volt egy nyájus tekintete, egy meleg kéz-szorítása. Majd bevittette magát a betegekhez és szenvedőkhöz. A kinek szívét különös bánat nyomta, azt látogatta meg először s vigasztalta s erősítette. Neki különös mértékben adatott, hogy szenvedő embertársainak bánatát, nyomorát enyhítse, még akkor is, midőn ő maga is vigasztalásra, erősítésre szorult. De ő vigasztalást annál keresett, kitől az oly bőségesen árad, hogy még másoknak is lehet belőle juttatni.

Hogy mennyire gondolt Bodelschwingh még nehéz napjaiban is a szegényekre, annak bizonyítására álljon itt a következő kis eset. Midőn Berlinből utolszor utazott Bethelbe, annyi vért vesztett, hogy az orvosok a legrosszabbra voltak elkészülve. A láz 40 fokra emelkedett. Bodelschwingh „atya“ mégis így szólt az ápoló diakónusnak, ki nála virrasztani akart: „Csak feküdj le nyugodtan; és nálam az a diakónus marad, aki nem alszik, sem nem szunnyad“. A diakónus lefeküdt; éjjel két óraker azonban hirtelen csengetés ébresztette fel álmából. A legrosszabbra elkészülve Bodelschwinghhez sietett, ki eképen szólt hozzá: „Testvér, bocsáss meg, hogy az éj közepén felkeltettelek, de eszembe jutott, hogy annak a berlini szegény ernyő-foltozónak még nem küldtük el az ígért esernyővázakat. Nem tudom, megérem-e még a holnapi napot, azért ígérd meg, hogy — akár élek, akár nem — az első, amit tenni fogsz az lesz, hogy ahány vázat csak találsz, összekapold és elküldöd annak a szegény embernek, ki bizonyosan már nehezen vár az ígért munkára“.

Szinte csodával határos, hogy Bodelschwingh minden tervéhez meg is tudta szerezni a kiviteléhez szükséges eszközöket. Ő mindent Istennek tulajdonított. Midőn egyizben valaki kérdezte tőle, miképen emelte oly magasra azt a kis intézetet, melyet 1872-ben átvett, komoly arccal azt felelte, hogy ő sohasem vitte azt semmivel sem előre, ellenkezőleg neki folytonosan

fékezni kellett. Barátai, mondá, felszólítására annyi pénzt küldenek, hogy egy alkalommal, midőn egy építendő házra gyűjtött, kénytelen volt levelet írni, hogy ne küldjenek annyit, mert máris annyi pénz van együtt, melyből nem egy, hanem három ház is emelhető volna.

Bizony, a gyűjtés terén Bodenschwingh mester volt; nem ritkán ezres-bankók érkeztek hozzá; s midőn annak idején tiszteletbeli theologiai doktorrá neveztetett ki, azzal köszönte meg ezt a megtiszteltetést, hogy ő bizony csak mint a „koldulás doktora“ juthatott ehez a kitüntetéshez. Tudta, hogyan kell az emberekkel bánni. Majd komolyan szólt, majd humorral, sőt még az iróniától sem idegenkedett, ha célt érhetett vele. S ő mindig elérte, amit akart. Egyénisége ellenállhatatlan varázssal volt mindenkire. Midőn Bernau közelében munkáskoloniát akart építeni, egy a közelben lakó gazdag úr, ki nem akarta, hogy egyszerre annyi csavargó szomszédságába jusson, mindent elkövetett, hogy a szükséges teleknek megvételeét megakadályozza. Bodenschwingh egyik levelet a másik után küldte hozzá, de hasztalan volt minden igyekezete. Végre személyesen akarta felkeresni. Elment hozzá, de a kapus jelentette, hogy ura sajnálattal nem fogadhatja a lelkészt. Bodenschwingh azonban nem tágitott, gyengéden félretolta a szolgát s bement a lakásba. Hogy miről tárgyaltak, azt Bodenschwingh nem árulta el, de midőn elhagyta a kastélyt, ennek gazdája a kolónia barátja volt, visszavonta tiltakozását, sőt még viszonyainak megfelelő összeget is jegyzett a cél előmozdítására.

Bodenschwingh figyelmét a háboru borzalmai sem kerülhették ki. Ő maga mint tábori lelkész két hadjáratban vett részt s az ezen időből való naplója éles tekintetéről s részvevő szívéről tesz tanuságot. Bodenschwingh nem ismert különbséget barát és ellenség között; egyenlő gonddal ápolt ő mindenkit, ki ápolásra szorult. A jogtalanul gánésolt franciáknak védelmükre kelt. „Helytelen — írja egy ízben — s a mi vitéz seregeink azáltal csak becsméreltetnek, ha az egész francia hadat ujságaink rothadt és erkölcsileg teljesen züllött embertömegnek mondják... Ilyen nem harcolna oly vitézséggel, amilyennel a franciák harcoltak, különösen a három metzi ütközetben.

Az egyház munkája számára is egyengette ő az utat. Számos fiatal theologus az ő vezetése alatt részesült abban a meggyőződéses szemléltető oktatásban, mely a hívő szeretetet és szeretetteljes hitet jobban olthatja be a szívekbe, mint bármely szép beszéd. Sokat mentett ki ő a liberalismus bilincseiből, beléjük oltván az ő szelleme szerint való egyházi hivatal iránti szeretetet s megkedveltetvén velök az élő evangéliomi Krisztuson alapuló keresztény anyaszentegyházat. Azáltal, hogy Bethelben a lelkészjelöltek számára konviktust, legutóbb pedig theologiai iskolát alapított, ép ezt a célt kívánta szolgálni. Könyvet, melyben a jelenleg oly annyira megtámadt keresztény hit védelmére kelt volna, sohasem írt. Ha mégis a legkiválóbb mértékben „defensor fidei“ volt, azt személyiségének és munkájának köszönhette. Még az egyház ellenségei is kénytelenek voltak ezen egyházi férfiú érzelmeinek tisztaságát s a szeretetből fakadó buzgóságának őszinteségét elismerni.

Az a férfi, kinek a honi kereszténység minden nyomora iránt oly érzékeny és melegen dobogó szive volt, nem zárkozhatott el a legnagyobb nyomor, a pogányok sajnálatra méltó helyzete elől sem. Élete utolsó éveiben missziói intézetet is alapított, melynek növendékei a keletafrikai német gyarmatokon szép sikerrel működnek. Még utolsó napjaiban is sokat foglalkozott gondolataiban a pogányokkal, kivált a kongó-négerekkel. Fantáziáiban megható módon olvadtak össze Frigyes császárnak s ezen szegény elnyomottaknak alakjai. Midőn egyszer egy pohár bort nyujtottak neki, azzal utasította vissza, hogy nem kell neki a kongóbor. Így halt meg, még halálos órájában is telve odaadó emberszeretettel.

Végül meg kell még emlékeznünk arról a szép viszonyról is, mely Bodelschwingh és a jelen német császár édesatyja, Frigyes trónörökös, illetve császár között létezett. Bodelschwingh 18 éves koráig a királyi heregnek játszótársa volt, mikor elváltak egymástól, hogy csak később, midőn Bodelschwingh már bielefeldi lelkész volt, lépjenek megint egymással szorosabb érintkezésbe. Frigyes trónörökösnek meleg szive volt a szegények és nyomorultak iránt s midőn meghallotta, hogy Bodelschwingh a hajléktalanok érdekében mozgalmat indított, meghívta magához, s megígérte, hogy ő minden nagyobb német provinciának, mely munkáskolónia felállítását határozza el, 10,000 márkát ajándékoz. Ugyanakkor az összes kolóniák protektorságát is elvállalta. — Két évvel utóbb Bielefeldbe jött, hogy látogatást tegyen. A trónörökös nyájassága határt nem ismert. A munkanélküliekkel együtt ő is egy szegény istállóban reggelizett; minden után érdeklődött, mindenkihez volt nyájas szava. Különösen a volt katonákat tüntette ki, kiket mindjárt felismert. Esős, hideg nap volt; de ez legkevésbé sem zavarta. Épen aznap kellett az epileptikusok templomához az alapkövet lerakni. Dacára az esőnek, a trónörökös is részt akart azon venni s miután előbb még meglátogatta a betegeket, (a tyfuszbetegeket sem véve ki!) az ünnepélyes menettel ő is kiment az ünnepi térre. Szakadt az eső, mindenki esernyőt tartott feje felett, csak a trónörökös állt ott a szakadó esőben. Erről a bielefeldi szegények sohasem feledkeztek meg s ha kérdezték, mit tett értök a trónörökös, nem azt felelték, hogy templomukhoz az alapkövet rakta le, hanem azt, hogy megázott értök. Frigyes trónörökös ajándékozta a templomnak azt az ablakot, melyen a saját vérével táplálkozó pelikán van festve, mintegy szimbolumául annak, hogy ő is szívesen vérét adta volna oda szeretett népéért. Nem csoda, ha Frigyes császárról a német nép még ma is csak szeretettel szól, s nem csoda, ha a haldokló Bodelschwingh még álmaiban is az ő alakjával foglalkozott. Aki úgy ismerte az embereket, mint Bodelschwingh, annak figyelmét nem kerülhette el, hogy Frigyes oly szívet rejtett uralkodói ruhája alatt, mely szeretettel dobogott alattvalóiért s ki tudja, nem az egykori játszótárs érdeme volt-e ez is?

Csakhogy Bodelschwingh erre sohasem gondolt. Az ő jellemének alapvonása rendkívüli energiája mellett a mély alázatosság volt, mely nem engedte, hogy abban, amit tett, a maga érdemét lássa. Elégé jutalmazva

érezte magát, ha védenői boldogok voltak. Az emberiségnek jóltevője volt ő a szó legnemesebb értelmében, „férfiu“ — mint Luther mondaná.

Vajha a keresztény vallás ellenségei s az élő Krisztus tagadói megtanulnák tőle, hogy az emberiség boldogsága nem a vallásos nihilizmusban, hanem abban az áldásos munkában van, melyet csak azok végezhetnek, kikben a Krisztus élő valóság.

Szomolnok.

Schmidt János.

A Lipcsei Misszióról.

(Legujabb hírek.)

(Folytatás és vége.)

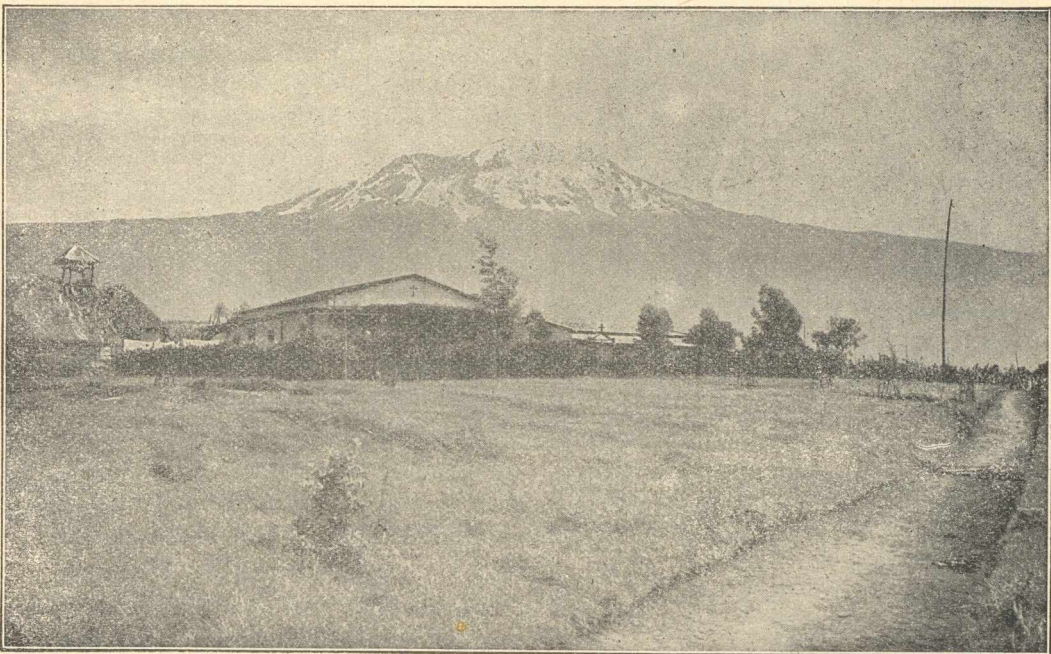
Misszióknak Indiában csak közvetve van *orvosa*, a mennyiben a vele szoros összeköttetésben levő Svéd Egyházi Misszió küldötte oda *dr. med. Kugelberget*, ki 1906-ban nyitott kórházat *Padtukótei* állomásunkon, melyben már sok beteg talált ápolást és gyógyulást, nevezetesen szembajosok. A m. évi november havában *Tirupaturban* megnyílt új poliklinikában, melynek operációs asztalát misszióink stockholmi barátjai ajándékozták, naponként 80—100 beteg fordul meg. — Keletafrikába már közvetlenül Lipcseből küldték ki tavaly *dr. Ittameiert*, ki *Madzsame* állomáson m. é. augusztus havától október haváig 385 bennszülött beteget gyógykezelt. Jelentései szerint kezdetben még sok meggyökeresedett balítélettel kell megküzdenie és a négereket rendre és pontosságra szoktatnia. Sikeres működésének akadályai nevezetesen a bennszülöttek babonája, lustasága, gondatlansága és rosszul alkalmazott takarékosága. Szolgálatjára áll az európai gyarmatosoknak is, bár a telepeikre való utazás sok időbe kerül. Legujabban a keletafrikai németcsászári kormányzóság késznek nyilatkozott, hogy misszióink orvosának 750 rupiát*) bocsát rendelkezésére 1910-re, ha arra kötelezi magát, hogy ezen összeget kizárólag egy Madzsamében felállítandó klinikára fordítja. Dr. Ittameier mellett két diakonissza segítkezik.

Misszióknak mint evangéliomi misszióknak egyik főelve, hogy mindenütt, hol gyülekezetet sikerül alapítania, iskolát is nyit, sőt sok helyütt épen iskolai tevékenységgel kezdte meg hittérítő munkáját. De a tulajdonképeni népiskolák és felsőbb iskolák mellett nagy súlyt fektet bennszülött lelkészeinek, katechetáinak és tanítóinak alapos kiképzésére is. E tekintetben örvendetes mozzanat misszióink életében, hogy *Zehme* missziónárus f. é. február elsején a Póreiarban levő lelkészképző intézetünk 10-ik, 4 évre terjedő kurzusát kezdhette meg. A behívott 12 tanítvány mind angol iskolai kiképzésben részesült, sőt legnagyobb részt az érettségét is letette, egy már egy egyetemi vizsgát is. Az utóbbi években már mint tanítók szolgáltak misszióknban, egy mint katecheta működött. Egyikük helyett, kinek neve Salomo, Dindigálban levő kasztársai fizetik szemináriumi ellátása évdíjának felét: 120 rupiát s az a szándékuk, hogy majd lelkészüknek hívják meg.

*) 1 rupia jelenlegi értéke körülbelül 1 kor. 50 fillér.

Nem kevésbé örvendetes, hogy úgy a póreiári katecheta-tanfolyam mint a trankebári tanítóképző mult évi december havában 11, illetve 21 növendéket bocsátott el részben kitünő, részben jó képesítéssel. A trankebári tanítóképzőintézet eredményeiről az angol tanfelügyelő azt jelentette kormányának: „Igen meg vagyok elégedve az iskolával. A tanítók teljesen képesítettek és derék férfiak, kik testestül-lelkestül élnek hivatásuknak és haladnak a korrallal. A tanulók jó magaviseletet tanusítanak s azon fáradoznak, hogy jól fölhasználják idejüket s később becsülettel kereshessék meg mindennapi kenyerüket. *A legtöbbjük az elnyomott néposztályokból kerül ki, kik közt a misszió*

Madsame keletafrikai misszióállomás, — az első templommal.
(Háttérben a Kibó-glecses.)

nagyon áldásos munkát végez. Ez iskola egyike a legkitünőbbeknek az országban“. — Az említett katecheta tanfolyam tagjairól Zehme azt írja: „A tanítványok, mielőtt e tanfolyamban résztvettek volna, már mint tanítók s igehirdetők állottak gyülekezeteink szolgálatában. Mindnyájan házasok már, sőt családapák is; csupán az egy Szárgunámnak nincsen még gyermeke. 26 éves lévén, ő az osztály legfiatalabb tagja. Mozgékony fiatalsága és családi gondoktól való mentessége kitünő tehetségeivel együtt arra képesítették, hogy mint legderékabb tette le a záróvizsgát. Most főleg mint evangelista működik Schomerus testvér oldalán Iródban. — Megható volt rám annak megfigyelése, mily odaadással és minden erejük megfeszítésével végezték tanítványaim nehéz körülményeik között is tanulmányaikat. Fáradhatlan buzgalom mellett az egyeseknél különböző adományok mutatkoztak. Az egyik csodálatos bibliai ismerettel bir, melynél fogva majdnem minden

bibliai mondás, melyre szüksége van, azon helyvel, hol irva találtatik, rendelkezésére áll. Egy másik, anélkül hogy bibliáját elhanyagolta volna, a tamul irodalommal való alapos foglalkozás által a pogány mythológiának nagybecsü ismeretére és a klasszikus mintákra emlékeztető jó stilusra tett szert. Ez és néhány más az evangéliomnak a *pogányok* előtt való hirdetésére igen alkalmas, mások jó iskolamesterek, ismét mások katechumenok és hátramaradt falusi gyülekezetek oktatására képesek. Néhányan tamul ritmikus dalok énekléséhez értenek nagyon, mások ugyanoly biztossággal tamul szöveget énekelnek német chorálmelódiákra. Bárha mindezen új katechetáink megőriznék azon jó nevüket, melyet szereztek maguknak, mennyei Mesterünk dicsőségére!

Már tisztán iskolai szempontból is Németország több tanítóköre azt indítványozta, hogy a Lipcsei Misszió is tartson *missziói tanfolyamot tanítók s tanítónők számára*. Ennek következtében f. é. március 29.—31. Lipcésében csakugyan le is folyt az első ilyen tanfolyam, mellyel ind- és afrikai néprajzai tárgyak, iskolai szerek s ottani tanulóink munkáinak kiállításra volt egybekötve. A részvételt igen előmozdította, hogy nem csak egyes missziói konferenciák, de a szász és mecklenburgi közoktatásügyi miniszteriumok is hozzájárultak a költségek fedezéséhez. Jelen volt 118 tanító, 15 tanítónő, 8 lelkész, 15 lipcsei missziói munkás és 6 vendég, összesen 163 résztvevő, kik közül 101 Szászországból, 24 Mecklenburgból, 11 Braunschweighból, 8—8 Szász-Altenburgból és Schwarzburg-Rudolfstadtól, 7 Reuszból és 4 más országból való volt. A Németországban ilyen s hasonló konferenciák alkalmával sohasem hiányzó igehirdetéssel egybekötött istentiszteletek mellett a missziói tanfolyamnak következő tárgysorozata volt: 1. *Wenbebourg*, hannoveri lelkész: „*A jelenkor nagy missziói alkalmatossága*“; 2. *Fassmann* afrikai hittérítő: „*A misszió mint az iskolák alapítója*“; 3. *Dr. Gäbler*, iskolai tanácsos: „*Az iskolának a misszióval való vállvető munkássága*“; 4. *Jessen*, hittérítő: „*Bevezetés az afrikai misszióba, vetített képekkel*“; 5. *Schreyer*, tanító: „*Tanítók misszióegyletének tervezete*“, mely 62 taggal nyomban meg is alakult s melynek feladata, hogy működési körében a missziónak ismeretét terjessze. Miután az ezen előadást követő megbeszélés közben *dr. Gäbler* szélhűdés következtében ott a helyszínen meghalt, e megrendítő esemény hatása alatt a többi előadás elmaradt, nevezetesen *Emma v. Soden*, indiai misszionárius tanítónőnek: „*A nőmisszió és az iskola*“ címen kitűzött előadása. Legyen szabad ezzel összefüggésben olvasóinkat még a következő missziói művekre figyelmeztetni: 1. *D. Warneck*, „*Die Mission in der Schule*“. Tanítók számára való kézi könyv. Ára 2 márka. 2. *Adams*, iskolaigazgató, „*Die Heidenmission in der Schule*“. Ára 30 Pfennig. 3. Az elhunyt *dr. Gäbler*nek a fenti tanfolyamon való előadása: „*Die Mitarbeit der Schule an der Mission*“. Ára 20 Pfennig. Bárha minálunk is igyekeznénk mindnyájan a vallástaniást minden fokozatán és ágában a misszió szent és nagyszerű művére való vonatkoztatással megtermékenyíteni!

Hogy misszionáriusaink munkája úgy Indiában mint Keletafrikában nem folyik Isten áldása nélkül, bizonyítják a legújabb jelentések is; így

pld. *Fehlberg* misszionárius *Dindigáiban* 92 pogányt keresztelhetett meg, köztük igen előkelő kasztbelieket is. Azonkívül 112 vagyonos szudra kasztbeli római katolikus is áttért hozzánk, mivel a jezsuiták egyrészt elhanyagolják őket, nevezetesen iskolák tekintetében, másrészt pedig elviselhetetlen lelki és világi zsarnokságot akarnak rajtuk gyakorolni. Missziói vezetőségünknek érthető óvatosságból folyó kételyeivel szemben azt írja Fehlberg: „Erős (habár emberi s azért nem családokozhatlan) meggyőződés, hogy ezen áttérési mozgalom nyერessége maradandó lesz és missziókra nézve még igen fontos jelentőségű lehet, mivel itt szudra-parasztok kompakt tömegét kapjuk egyházunkba, oly kasztbelieket tehát, kik őszinte derekasságuk által a legtöbb más kasztbeli indoktól igen előnyösen különböznek. Reméllem, hogy még ezeket nyerünk ezen emberekből s nem tartom kizártnak, hogy ezen parasztkok valamikor még tamul népegyházunknak hátgerincét fogják képezni.“ Érdeklődéssel kísérhetjük ezen indiai Los von Rom-mozgalom további fejlődését! — Jellemző a dzsagga misszió fejlődésére, hogy a Meru hegyen levő *Nkoaranga* állomáson és a hozzátartozó Akeri és Nkyani prédikációs helyen *Schachschneider* hittérítő jelentése szerint a vasárnapi istentisztelet az utolsó hónapokban átlag ezerezen felül látogatták, sőt némely vasárnapon 1641, 1804, 1962 és 1705 részvevőt számláltak meg. Az ezen állomáshoz tartozó mindennapi iskolát 350—400 tanuló látogatja Mennyire megváltoztak az idők e vidéken, ha meggondoljuk, hogy közvetlen az *Akeri* iskola mellett 1896. október 20-án meggyilkolták a környék lakói Ovir és Segebrock fiatal misszionáriusainkat.

Annak illusztrálására, mikép igyekeznek misszionáriusaink minden adott alkalommal a bennszülöttek gondolkodásának átídomítására, közöljük azon beszélgetések egyikét, melyeket *Rother* folytatott *Gonjában* a soknejűségben élő négerekkel: „Épen valami bosszúságom volt egyik inasommal, ki a vacsorát készítette el. Mhema tekintélyes dzsagga pogány, ki hallotta feddő szavaimat, azt kérdi: „Miért nem segítsz magadon azzal, hogy *második* feleséget veszel?“ „Óvakodni fogok attól“, felelém, „mert sokkal jobb, ha csak egy felesége van az embernek, mint mikor 10 van, mint nektek, de valójában egy sincs“. „Hogyan“, kérdi a körülállók egyike, „azt mondja, ha 10 feleségünk is volna, valóságban mégis egy sincsen?“ Erre azt mondom Mhemának: „Vajon tudod-e, hogy egy hónap mulva egyáltalában lesz-e még feleséged? Különben is van-e még 3 feleséged? Mert azt se tudom igazán, hogy hány feleséged van. Kérdezősködésemre egyszer azt válaszoltad, hogy 6, majd máskor, hogy 4, azután ismét vétél egyet és nemrégiben azt mondtad, hogy csak 3 van. És ha nálatok egy vén asszonyt kérdez az ember, hány férje volt, keze ujjain kezdi számlálni. A balkéz nem elegendő, a jobbikon folytatja, végül még a lába ujjait is segítségül kell vennie“. Ezen ugyan némileg tulzott előadásom nevetésre indította őket. „Gonoszoknak tüntetsz fel, főnök“, mondja Mhema, de igazad van. Valóban 10 feleségem volt, most már csak kettő van, és azok közül is megcsalt az egyik nemrégén. De mondd meg, hogy segítsék magamon! Egyik feleségnek csak kell a marhákat őriznie, a másiknak a

szántásnál kell segítségemre lennie“. — „Minek vannak a házi rabszolgáid s ha azok nem elegendők, tarts magadnak munkásokat“. „Igen, rabszolgáim vannak“, viszonozza, „azonban, ha magam nem vagyok a kraálban, vagy legalább egyik feleségem, úgy maguk isszák meg a tejet. Munkásokról pedig ne is szólj! Ki akar mostanában, miután ti fehérek ide jöttetek, még fekete embernél dolgozni? Azonban mindezen okokból nem kellene több feleség. Gyermekeket akarunk Tudod, hogy van egy tehenem 2 borjuval (valójában több mint 100 barma van), ha egykor aludni megyek és nincs fiam, idegenek kapják meg. „Nos, hány gyermeked van a tiz feleségedtől?“ kérdezem tőle. „Hisz tudod“, válaszolja, „hogy csak 2 nagy leányom és egy nagy fiam van, a többi mind meghalt.“ — „Látod tehát: azzal, hogy sok feleséget vesztek, nincs segítve rajtatok. Hogy annyi gyermektek hal meg, onnan van, hogy sohasem mossátok meg és már egynéhány napos korukban oly ételekkel tömiték meg, melyeket nem képesek megemészteni. Nagyon örülnék, ha még e kérdésben is egyetérténénk. Ti azt mondjátok: „A hol hus van, ott kést is találunk“. Ha egyebekben egyetértesz azzal, a mit ma reggel mondtam a prédikációban, e kérdésben is meg fogod találni a helyes kivezető utat.“

Lipesei Misszióink szolgálatában jelenleg 880 férfi és női munkás áll, kik közül 13 a misszióintézetben vagy egyebütt az itthon való egyházban, 78 európai és 789 bennszülött missziósegéd pedig Indiában és Afrikában működik. Mindezek a missziói pénztárból kapják fizetésüket, melynek f. é. költségvetése 630 ezer márkára van megszabva. Misszióink mult évi számadásait körülbelül 50 ezer márka hiánnyal zárta le. Hozzájárul pénzügyi helyzetének súlyosbitásához azon veszteség is, mely a keletafrikai *Maranguban* fenállott missziói kézművesiskolának f. é. február 3-án történt leégése következtében érte. Misszionáriusaink közül többen részint komolyan megrongált egészségük helyreállítása céljából, részint csak pihenés és üdülés végett Európában vannak szabadságon; köztük a nagy beteg *Althaus*, a dzsagga misszió érdemes esperese, Göttingenben tartózkodik, hol öccse az egyetemen kiváló theologiai tanár. Adja Isten, hogy mindnyájan minél előbb visszatérhessenek a misszió mezejére, hol sok az aratni való, de kevés az arató!

Németjářfalu.

Zimmermann János.

Egyház és közösség.

A közösségi mozgalom fejlődésében elérte azt a pontot, a melyen elég erősnek érzi magát a támadásra, illetőleg a melyen *védekezik* ama kipróbált elv szerint: támadás a legjobb védelem!

Egy kis füzetke fekszik előttünk: *E. Edel*, „Kirchliche Bedenken gegen Gemeinschaft im Lichte der Wahrheit“. (Megjelent Ihloff és társánál Neumünsterben.) Ez ennek a védekezésnek klasszikus példája. Miért ellenzi hát az egyház a közösséget, mi aggályai vannak ellene, azt kérdezi *E. Edel*. Felelet: mert az egyházban evangéliom *ellenes* szükkeblőség uralkodik.

Más szóval, mert csak névleg evangélikus az egyház, de nem tényleg. Edel négy pontot nevez meg, mint a melyeken az egyház eltérése az evangéliomtól nyilván való.

A *megtérést* illetőleg nem a közösség részén van sablonosság, hanem az egyház részén. Az évenkénti sereges térítés a *confirmáció* alkalmával — bizony még több a sablonnál, mondja Edel. A közösségben tett tapasztalatok alapján bátran állítható, hogy ninesen két megtérés, a mely teljesen azonos módon történnek. De a ki a rögtöni megtérést ellenzi, az elhagyta a megigazulás és üdvbizonyosság két alaptanát. S ez az egyház és közösség közti ellentétnek a bibéje. Minden más differentia csak csekélység. Mig az egyház mostani képviselői elhagyták a biblia és hitvallás alapját, addig a közösségiek arra visszatértek. Edel azután cáfogatja Phil. 3,13. szinte általános egyházi magyarázatát, mely szerint az apostol megtérésének perfektségét tagadná e szavakban. Ha ilyen magyarázatokat kell hallania szöszékekről, akkor nem tudja, ostobasággal vagy szöveghamisítással áll-e szemközt.

Mivel arról van szó, hogy elveszítsük-e megint a reformáció két alaptanát, a megigazulást és az üdvbizonyosságot, azért harc lesz, nyílt harc s az eddigi ellentét csak kezdete, előjátéka e harcnak.

A második pont: *a megtérteknek közösségbe való gyűjtése*. Itt az az aggály forog fenn, hogy ember nem láthat be a szivekbe s azért lehetetlen a meg *nem* térteket teljesen kiküszöbölni a megtértek közösségéből. Arra, úgy mond Edel, mi nem is vállalkozunk, hogy a sziveket—veséket vizsgáljuk. A ki állítja magáról, hogy megtért, azt közösségünkbe befogadjuk. Ha hazug vagy képmutató volt, csakhamar kitutódik az, s akkor fegyelembé vesszük. Minden esetben néhány hét alatt leálcázza azt a Szentlélek, kinek temploma és lakóhelye a szentek közössége. Azt se állítjuk, úgymond, hogy *csak* nálunk vannak megtértek, sőt azt sem, hogy körünknek minden tagja megtért. De mert a megtértek és meg *nem* tértek között tiszta, határozott különbség van, azért a mi köreink ezen különbséget komolyan hangsúlyozzák.

Az *urvacsorát* illetőleg, az egyház részéről megbotránkoznak azon, hogy a közösségiek itt ott már maguk közt élnek a sakramentommal. Ez azért van, mert az egyház mindenkit odaereszt az Ur asztalához. Valamikor nem úgy volt. Most már az egyház nem tudja, hol van a határ Isten népe és a világ között.

A negyedik aggályt képezi *a tökéletesség kérdése*. A bűn nélküli tökéletességet nem akarják magukról állítani. Ha egyesek mégis így nyilatkoztak, hát corrigálandó a beszédjük. Mindazonáltal úgy látszik, mintha egyházi theologusok *inkább félnének a bűn legyőzésétől mint a bünszolgálattól*. A közösségiek szabadulni szeretnének minden büntől — minél előbb.

Végül Edel kifejezést ad annak a tudatnak, amely most eltölti a közösséget az egyházzal szemben, amely minden hitetlen theologust eltűr s az „irányok egyenjoguságát“ hirdeti, mig ellenben a hívőket üldözi illetőleg gyalázza. Ha mi az Irás alapján állunk, úgy mond, s ti harcoltok ellenünk, hát halljátok: mi vagyunk az egyház, mert csak a Krisztusban hívők, a megtértek, képezik a Krisztus testét. Az országos egyházakban is csak a hívők köre — az egyház.

Aki Luthert ismeri, olvassa, annak önkénytelenül eszébe jutnak az ő szavai: el nem ismerjük, hallani sem akarjuk, hogy ők (a pópisták) egyháznak nevezzék s tartásuk magukat. Hát nem-e igazi „lutheránusok“ a közösségi keresztények? Ugy felelnek az ellenséges egyháznak, mint Luther is tette. Persze Luther egészen *mást* értett megigazulás és üdvbizonyosság alatt. Jól tudják ezt a közösségiek is, azért mégis hirdetik, hogy ők a lutheri reformáció tanát akarják diadalra vinni s éppen azért üldöztetnek.

Ennek tüzetesebb fejtegetését máskorra hagyom s itt folytatólag ismertetem a közösség védekezését.

Ihloff és társa (Neumünster) kiadásában megjelenik egy füzet-sorozat ezen cím alatt: „*Kirche und Gemeinschaft*“. „*Hefte zur Verständigung*“. Egy rövid előszó, a mely minden füzetben olvasható, azt mondja, hogy eddig is gyakran tárgyaltattak az egyház és közösség viszonya, de többnyire csak egyháziak tárgyalták azt, míg a közösségiek hallgattak és dolgoztak. Most azonban jónak látják elveiket kifejteni. Öt füzetet említek ezuttal; P. Regehly, „*Warum bleiben wir in der Kirche?*“ P. Lic. Lettau, „*Wiedergeburt in der Taufe?*“ Dr. Michaelis, „*Arbeitsaustausch zwischen Kirche und Gemeinschaft*.“ P. Essen, „*Die Gemeinschaftsbewegung ein echtes Kind der deutschen Reformation*“. P. Modersohn, „*Was wir wünschen?*“ Briefe eines Gemeinshaftsmannes an einen Pfarrer.“

Hogy miért maradunk az egyházban? Erre Regehly lelkész azt feleli: mert feladatunk van az egyházban. A mi feladatunk; az egyház lényegét fentartani és védelmezni az egyházi sokaság ellenében. Mi bátran mondhatjuk, hogy mi vagyunk az egyháznak igazi képviselői. Regehly elmondja, hogy megtérése alkalmával sokszor mondogatták neki hivei: miért nem tér ki az egyházból. De olyanok is voltak (különösen egy öreg kertész, a ki még Gossnert hallotta Berlinben), a kik vigasztalták: lelkész ur, ne zavarassa magát, mi a kik szeretjük a Megváltót, mi vagyunk az egyház!

S mivel ez így van, mondja Regehly, azért nem léphetünk ki az egyházból. Hogy külön közösséget alkotunk az egyházban, azt szükségből tesszük: hogy *megmaradjunk* s szét ne hulljunk s hogy térítési munkánkat jobban teljesíthessük. De munkánkkal nem élesítjük az ellentétet, csak a hol hitetlen lelkész áll a szószéken, ott elvből nem megyünk a templomba. Evvel is az egyház jogát fentartjuk az egyház ellenében. Ha a modern „hit“, a mely Krisztusban nem hisz, az egyházban általánossá lenne, akkor már nem volna maradásunk az egyházban. De, úgy mond, még van terünk és jövőnk az egyházban.

Lettau licentiatius nem akarja eldönteni, hogy a keresztségben megtörténik-e az ujjászületés. A keresztség napja a halál napja, a Krisztus halálába való plántálás napja. Az ujjászületés lényege a megigazító hit, a szívbéli hit. Nem lehet hát azonosítani a keresztséget és ujjászületést. Ezt csak a lutheri reformáció után — az epigonok tették. Hogy azonban Isten a csecsemőben is hatni tud, az tagadhatatlan. Ha a szülők és lelkészek hívők volnának, akkor bizonyára az Isten rendszerint hitet gerjesztene a csecsemőben. De a mi hitelenségünk okozza, hogy az csak ritkán történik.

Dr. Michaelis nem theologus, hanem titkos fő-kormánytanácsos Breslauban. Arbeitsaustausch alatt érti az egymástól való tanulást. Főleg az egyház tanulhatna a közösségtől. Milyen áldásos az evangelisáció, a laikusok igehirgetése! Nem igen védi a két intézményt, hanem ügyesen áttér a támadásra. 1835-ben Sziléziában valahol külmisziói egyesület alakult. A consistorium megvizsgálta a dolgot s aggodalmasnak tartotta. Körlevelet intézett a szuperintendensekhez s megkérdezte véleményüket. Egyetlen-egy akadt köztük, a ki nem félt ezen „lelki kolerától“. Manapság mindenütt nagy áldásnak tartják a missziót. Meglásd egyház, így folytatja Dr. Michaelis, megint így jársz az evangelisációval is! Vak voltál akkor, vak vagy most is, hogy el nem fogadod, ami áldásodra lenne. Hanem bizik abban, hogy az egyház fog még tanulni a közösségtől. Milyen áldásos a hívő katonákat, pékeket, mérnököket külön-külön szervezni. Milyen áldásos volna, ha a lelkész a hívőkkel imádkozna prédikáció előtt. A közösséget felszólítja Dr. Michaelis, hogy ne idegenkedjék az egyháztól s ne vesse meg a theol. tudományt.

A negyedik füzetnek már a címe is érthető s messzire hallható csatakiáltás: „A közösségi mozgalom a német reformációnak igaz gyermeke.“ Ha a közösség ellenségei szintolyan *igazi gyermekei* volnának a reformációnak — akkor a közösséget édes testvérüknek elismernék. A szerző, Essen lelkész, gondosan bizonyítgat s gyakran idéz a hitvallásból és Luther irataiból. Ezen füzet nemcsak tárgyaért, hanem tárgyalási módjait is megérdemli legfőbb figyelmünket. A szerző óvatosan megkülönbözteti az „egyházi közösségeket“ a *nem egyháziaktól*, mint akiknek ellenszenve az egyház ellen tagadhatatlan. De azért el nem ítéli őket, hiszen az egyházi közösségek is elfoglalják az igazi allianz-álláspontot, amelyet a cseh testvérekkel szemben Luther is elfoglalt.

Hogy az egyházi közösségek csakugyan igazi lutheránusok, azt látjuk az ő *hit-fogalmukból*, mondja a szerző. A hit náluk is az objektív isteni megváltáson alapszik, nem a szubjektív megtérésen. De, így mond, mi hangsúlyozzuk, hogy a hit azt bírja is, amit megragad. A hit tehát *hatalom*, a *legnagyobb hatalom* a világon. A hívő elnyerte a Szentlelket s azért új életet él diadalban és erőben. Ilyen élet azonban csak a megtéréssel kezdődik, mely is a hitéletnek kezdete. Most a szerző idéz az Apológiából, Luther előszavából a római levélhez és a schmalkaldi cikkekből. Idézi, hogy a hit *erős bizalom*, új lelkiület, szeretet lelkiülete, bátor bizodalom Isten kegyelmére, a mely szeretetre, jótettekre képesít bennünket — s nem veszi észre, hogy ő csak **erő** és **hatalom**-nak nevezi a hitet, de *sohasem* erős vigasznak. Lényeges különbség ez a lutheri és a közösségi hitfogalom között. A közösségiéknél az Isten lelke csak erő, hatalom, sohasem a vigasznak lelke. *A ki csak vigasztalódik* a Krisztus szerezte bűnbocsánatban és általa szeretetteljes lelkiületet nyer, azt ők silány kereszténynek tartják. Csak az erő, hatalom, a nagy tettek érnek valamit? S aki erre nincs képesítve, az még igazán meg nem tért.

A szerző azután a bűnbánatról kimutatja, hogy Luther is ugyanazt vallja mint a közösségiek. Luther is azt mondja, hogy az igaz bűnbánat vagy megtérés nem *stückelich, bettelisch, ungewiss* mint a pápisták bűnbánata, hanem evvel szemben teljes, biztos, igaz kétségbeesés, amely semmit nem lát rajtunk és bennünk mint csak bűnt. Most a szerző egyetlen egy szót (Abschluss) iktat a mondatba s kihozza, hogy Luther ezen szavakkal a rögtöni megtérést tanítja. Nem mondom, hogy szántszándékkal teszi, de rendkívül ügyesen, úgy hogy csak a legfigyelmesebb olvasó veszi észre a változtatás szövegahamisítási jellegét és horderejét. Én csak azt szeretném tudni, hogy a szerző nem-e elcsodálkozott maga is azon „történeti tényen“, hogy Luther a rögtöni megtérést tanította? Ha Luther ezt tanította, akkor természetesen mindent tanított, amit a közösség is tanít, mert vele egy és ugyanazon Istenfogalommal bír.

A szerző azután rátér a második főpontra, az *általános papságra* és végül az egyház fogalmára és az egyházi munkára. Az általános papság elve szerint nincs különbség keresztény és keresztény között. Mindegyik tartozik *hitét vallani* és azt terjeszteni. Ime ezt teszik a közösségiek, mondja a szerző. Ha egy és ugyanazon hitfogalommal bírna a közösség és a lutheri egyház, akkor e pont nem képezhetné külön vitának a tárgyát. A harmadik pontban ismét számos idézetet találunk a hitvallásból és Luther műveiből. Mindennek dacára a közösség tanítja és tanítandja, hogy az egyház csak hívőkből áll, csak élő keresztényekből. A hitvallásszerű tan pedig csak azt a keresztény gyülekezetet tartja egyháznak, amely keresztény gyülekezet *az evangéliom igazságát* hirdeti és vallja. A közösség hangsúlyozza a megtérteket, az eleveneket, mi hangsúlyozzuk az igaz tant. Természetes, hogy hitvallókból áll az egyház és nem a hitvallásból, de hitvalló csak az, aki az igaz evangéliomot hiszi és vallja, míg azok, kik az evangéliom igazságától eltértek, tévelygők és Istentől *eltértek* (Gal. 1, 6; 5, 4), nem pedig megtértek.

Egyetlenegy ponton sem sikerült a szerzőnek kimutatnia, hogy a közösség a német reformációnak igaz gyermeke.

Az utolsó füzet négy levelet tartalmaz és mindegyik levél egy kívánságot. Először azt kívánjuk, hogy ti lelkészek *a megtérést* prédikáljátok azaz, hogy térítsetek. Azután kívánjuk, hogy *a keresztségi újjászületésről* hallgassatok. Harmadszor kívánjuk, hogy az *úrvacsorát* csak a hívőknek adjátok. Végül azt kívánjuk, hogy a *közösségeket megtért keresztényeknek* tartsátok s azért velük testvériesen, barátságosan bánjatok s ellenük ne harcoljatok.

Elteltekintve attól, hogy az első kívánság az u. n. rögtöni megtérés hirdetésére irányul — azt kell mondanunk, hogy az Ige hivatala első sorban a térítés hivatala. Hogy e tény igen nagyon feledésbe ment, nem lehet tagadnunk. Minél többet hangoztatják hát a közösségiek eme kívánságukat, annál jobb nekünk. Bizonyára nekik köszönjük, legalább indirekte, azt a kiváló könyvet, mely a „Missziói Lapok“-ban többször említettük: D. Vorwerk, Kann auch ein Pastor selig werden? De ugyancsak ebből a könyvből meggyőződhetünk arról, hogy mily keveset tudunk a bibliai megtérésről.

Hát ez is egyik oka annak, hogy prédikációinkban nem tárgyaljuk a megértést. Ha ismereteink e pontban gyarapodnak, akkor a szentségek lényegét is tisztábban fogjuk látni s mindenképpen hasznunkra válik, ha a közösség kívánságait megérteni s azokat fontolóra venni igyekezük.

Irodalom.*)

Sztehlo Kornél felolvasásai cím alatt ismét egy füzet jelent meg Toldi Lajos bizományában (Budapest, II. Fő-utca 2. sz.) A tavali megjelent két felolvasásról a Missz. Lapok bővebben megemlékeztek. A most megjelent füzet folytatólag szintén két felolvasást tartalmaz, u. m. „III. A klerikális mozgalom Magyarországon“ és „IV. Dogma és türelmetlenség“.

A „klerikális mozgalom“ igenis megszívlelésre méltó módon mutatja be a rkath. egyház céltudatos eljárását, mellyel minden téren mindeneket a maga érdekközösségébe belevonni igyekszik. Bámulatosak az évről-évre jobban megizmosodó Szent-István társulat eredményei. A társulat jelenleg kiad két napilapot, 12 heti lapot, 19 havi folyóiratot és még 11 időközönként megjelenőt, összesen 44 napilapot és folyóiratot. A Mária-Kongregációk, melyek az egész országot máris behálózták, a Jézus-társasági atyák nevelési rendszerének kiegészítői. A kongregáció tagja köteles havonként meggyónni és áldozni, előljáróinak utasításait, parancsolatait föltétlenül teljesíteni. Szerzőnk részletesen kimutatja, mennyit veszített egyházunk és a reform. egyház áttérések által 13 év óta és mennyit reverzálisok folytán 3 év óta. A nyerő fél mindig a r. kath. és a gör. kath. egyház volt, az áttéréseknél csekély részben az unitáriusok egyháza is. Végezetül áttér szerzőnk a protestánsok mulasztásaira és a védekezésre alkalmatlan kísérletezéseikre. Óhajtandónak látja a *prot. egyházak Unioját*, a melyet, mivel a templomban nem lehet, meg kell csinálni a felolvasó teremben. Habár ez utolsó pontban szerzővel nem is érthetünk egyet, mégis nagy köszönettel vesszük a „klerikális mozgalomról“ egybeállított adatokat, a melyek véleményünk szerint igenis alkalmasak a még alvó optimisták felriasztására.

A „Dogma és türelmetlenség“ című felolvasásban szerzőnk annak a szomorú ténynek, mely szerint emberek azért gyilkolták egymást, mert vallási dolgokban nézeteik eltértek egymástól, két dogmában találja okát, az *eredendő bünről* és az *egyházban való kizárólagos üdvözülésről* szóló dogmában. Mi ugy vagyunk meggyőződve, hogy maga ez a két dogma az üldözésekben teljesen ártatlan. Hogy bármiféle üldözés vallási és hitbéli nézetek miatt keresztényellenes dolog, azt szerzővel együtt mi is tartjuk. Hogy hatalomvágy, türelmetlenség, emberi gőg, az ellenfél letörésére irányuló bosszuvágy a Jézus Krisztus nevével palástolva, kimondhatatlanul sokat vétkezett a Krisztus egyháza ellen, azt mi is tudjuk. Nem hisszük azonban, hogy Jézus az ő szent nevével visszaélők kedvéért lekivánczolt volna a keresztfáról; mert az ő engesztelő halála a benne hívőknek mégis üdvösségükre volt, ha ezerszámra is el kellett szenvedniök a vértanui halált. Az eredendő bün dogmája — igaz — hogy *mint ilyen* a kereszténység első három századában ismeretlen volt. De miért? — Mivel a *concensus gentium* ugyanazt tartotta, hogy a bünös hajlam meg van az emberben születésétől fogva. Így tudták ezt nem csak a zsidók, hanem a rómaiak, a görögök, — minden pogány népek is, a melyeknél engesztelő áldozatoknak szükségét látták. — Hogy e világon bünnel találkozunk min-

*) Ezen rovatban rendszerint csak a szerkesztőséghez beküldött könyveket ismertetünk.

denfelé, azt nemcsak a theológusok tudják, hanem a jogtudósok is. Bűn pedig nem létezhetnék, ha a bűnre való hajlandóság nem volna meg már előzetesen az emberben. Az egyes egyházak azután az embernek ezt a hajlandóságát (rátermettségét) a bűnre mennyiben ítélik meg szigorubban vagy enyhébben, arra itt bővebben nem terjeszkedhetünk ki.

Hogy pedig az egyházban való kizárólagos üdvözülhetés tana oly veszedelmes dogma volna, azt még ugy sem vagyunk képesek megérteni. Itt is elismerjük, hogy emberi erőszak, türelmetlenség, félreértés sokat vétkezett a Krisztus egyháza ellen. Ez is azonban nem a dogmának vétke, hanem a bűnös embereké. — Minden egyháznak meg van a maga küzdelmes történeti multja. Ezt egyik egyház sem tagadhatja meg. Ám mondják a római katolikusok, hogy a *róm. kath.* egyházon kívül nincsen üdvözülés, de aki a *róm. kath.* egyháznak tagja az biztosan üdvözül; mi ugyan sem azt nem állítjuk, hogy minden evang. (vagy lutheránus) embernek szükségképen üdvözülnie kellene, sem azt, hogy a mi egyházunkon kívül bárkinek üdvözülnie lehetetlen volna. A Krisztus egyháza alatt értjük a Krisztusban hívők, „a szenteknek egységét“. A ki ennek az egyháznak tagja, az üdvözül. A meg nem térő bűnös, aki Krisztusban nem hisz, nem üdvözülhet, akárha névleg a mi egyházunknak tagja volna is. Mivel azonban azt tartjuk, hogy a mi egyházunk tanítása a szentírásón, az Isten ígésén alapulván, a legbiztosabban elvezet bennünket a Jézus Krisztushoz, a mi egyházunkhoz határozottan ragaszkodunk. Mihelyt más egyházat jobbnak tartanánk a magunkénál, abba kellene áttérnünk. De azért a más hitvallásuak iránt türelmetlenek épenséggel nem vagyunk. Nem is üzünk könnyelmű játékot dogmákkal, miután tudjuk, hogy azok sok szellemi munkának és nagy szellemek munkájának eredményei. Oly gúnyos écelődések mint az, hogy a jóságos Isten az egész emberiséget örök kárhosszattal büntette volna, mivel Adám evett abból a tiltott gyümölcsből, tetszetősek lehetnek az „intelligens“ közönség előtt, de a tárgy komolyságához éppenséggel nem illenek. Szerzőnk felolvasásával nyerhetett ugyan olcsó jutalmat hallgatónak tapsolásában; de hogy tanítása nem kell sem a lutheránus, sem a kálmínista egyháznak, de még az unitáriusoknak is alig, a felől meg lehet győződve.

A két felolvasás után vettük *Sztechlo Kornélnak* „A Protestánsok érdeke és az általános választói jog“ című röpiratát. Ennek csakis megjelenését jelezhetjük. A „Missziói Lapok“ nem árthatják magukat a tisztán politikai pártküzdelmekbe. Csak az lehet feltűnő, hogy a szerző épen e röpirat címlapjára rányomatni engedte, hogy ő „az ág. hitv. ev. egyház ügyésze“, mintha e minőségében bocsátaná közre „egyházpolitikai elmélkedéseit.“ Kértük a röpiratból, hogy a szerző az „orsz. munkapártnak“ hűve, de az általános választói jognak átmenet nélkül való életbeléptetését veszedelmesnek tartaná.

r.

— *Biblische Geschichten*, nach dem amtlichen Lehrplan für die evang. Schulen A. B. in Ungarn herausgegeben im Verein mit Geistlichen der ungarländischen evang. Kirche von Pfarrer E. A. Scholtz in Ágfalva. — Ára kötve 90 fillér.

Az új egyetemes vallástani tanterv alapján készült német nyelvű „Bibliai történetekkel“ eddig nem rendelkezünk; — a külföldi jeles „bibliai történetek“ természetesen semmi tekintettel sincsenek a mi tantervünkre s használatuk azonkívül egyetemes közgyűlési határozattal is eltűnt. Ezen szükség vezette e lapok szerkesztőjét, hogy néhány ezen a téren buzgó munkásságot kifejtő kartárssal szövetkezve, a fenti cím alatti népiskolai tankönyv kiadására vállalkozzék. A tankönyvet a tavalyi egyetemes gyűlés egyes lényegtelen kiegészítések kikötése mellett approbálta s az ezen kiegészítések keresztülvitelével most sajtó alatt van, úgy hogy az új tanévben már mindenütt bevezethető lesz. Felhívjuk rá az érdeklődők figyelmét.

Próbaivvel betekintés végett kívánatra már most szolgálhatunk. A kiadást C o r i á r y Béla soproni jőnevű evangélikus cég vállalta el, kinek neve a kiállítást illetőleg teljes garanciát nyújt. Az I. kis kiadás képek nélkül jelenik meg, kedvező fogadtatás esetén azonban a II. kiadást, az ár felemelése nélkül, illusztrálni fogjuk. Megrendelések úgy a fenti kiadó céghez, mint alulírott szerkesztőhöz már most intézhetők. **Scholtz Ödön.**

Egyházi Szemle.

Belföld.

— **A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület** ujabban ismét több tagot nyert. *Körmöcbányáról* belépett a gyülekezet örökös, Lende Ede és Raab Károly rendes, id. Hurtay Lajos, id. Rakovszky Imre, Starke Gyula, Schnabel Emil, Roxer András és Galantha Károly pártoló tagnak. Rendes tagnak jelentkezett továbbá Kaczián János budapesti esperes-lelkész és Isó Vince győri lelkész. — Egyesületünket Pröhle Károly soproni theol. akad. tanár képviselte a Lipesei Misszió közgyűlésén, mely örömmel vett tudomást csatlakozásunkról s kollégiuma révén kijelentette, hogy hajlandó egyesületünket, mint a melyre az egyetemes gyűlés a magyarhoni ág. h. ev. egyház missziói törekvéseinek ápolását bizta, szavazati joggal felruházni, amennyiben az ezen joggal már is felruházott egyházhatóságok a szavazati jogról egyesületünk javára lemondanak.

— **Imaközösség.** *Imádkozunk: június 21-én,* hogy az Ur fejlessze szívünkben s egyházunkban az irgalmas szeretetet s adjon erőt a képmutatás legyőzéséhez; *június 28-án* ügyességért, hogy az Ur parancsolatára mind mélyebbre vessük a hálót, hogy nagy sokaságot foghassunk úgy a kételkedő keresztények, mint a pogányok tengerében; *július 5-én,* hogy igazságnak több legyen az irástudók és farizeusok igazságával; *július 12-én* jó földi aratásért s hálás szívért, hogy az Ur áldásával az Ő dicsőségére éljünk.

Zoványi Jenő sárospataki ref. theol. akadémiái tanárt, kit tavaly az ellene indított fegyelmi ügyben az elsőfoku ítélkezésre delegált dunamelléki egyházkerület fegyelmi bírósága felmentett volt, most a magyarországi egyetemes református konvent rendes bírósága vétkesnek mondta ki és theol. akadémiái tanári állásától félnyugdíj mellett való elmozdításra s a felmerült perköltségek viselésére ítélte. Mellőzve az ítélet indokolásából a Kalvinra, mint emberre vonatkozó részt közöljük belőle a következő nagyjelentőségű részletet: „A vizsgálat során kihallgatott tanuk vallomásainak gondos mérlegeléséből és egybevetéséből tényként megállapítható, hogy Zoványi Jenő tanár egyháztörténeti előadásai során, bár az tulajdonképen tárgyához nem is tartozik, Krisztusról, annak haláláról és feltámadásáról oly tanokat hirdet, melyek magyarországi református egyházunk tanaival homlokegyenest ellenkeznek; hirdeti ezt a jövő lelkésznevezések előtt, megingatva ezek hitét, sokszor felháborítva vallásos érzületét. A vádolt tanár ezen eljárása annyival súlyosabb beszámítás alá esik, mert nemcsak a jövő lelkésznevezésekben ingatja meg a hitet, az egyházhoz való ragaszkodást, hanem az ilyen felfogással kikerülő lelkészek működése által egyházunk hiveiben az egyházhoz való ragaszkodást, a vallásos érzületet kipusztítja, s ez uton egyházunk létalapját támadja meg . . . Nem volt figyelembe vehető a vádolt tanár azon védekezése, hogy őt tanításainál és irodalmi működésénél a panaszolt eljárásra a tanítási- és gondolatszabadság feltétlenül feljogosította volna. Mert kétségtelen az, hogy egyházunk álláspontjánál fogva mindenkit megillet az a jog, hogy gondolatait szabadon fejezheti ki és azokat akár szóval, akár írásban szabadon terjesztheti, mert az képezi a protestantizmusnak

egyik legfőbb erejét és éltető szellemét, hogy a haladás és fejlődés tanát nemcsak hirdetni, hanem a szerint cselekedni is joga van; ez a korlátlan jog megilleti a vádlott tanárt is, mint magánegyént, és ha ő mint független ember, szabad vizsgálódásai és tudományos kutatásai nyomán egészen új vallási tanokat hirdet is, ezt teljes szabadsággal megteheti és ha követőkre talál: az tanításának erejét bizonyítja. Zoványi Jenő azonban a ref. egyház egyik theol. akadémiáján tanár. Ennek az egyháznak és tanainak szolgálatában áll; ettől kapja fizetését, és mint ilyen, minden erkölcsi felfogás szerint köteles hűséggel tartozik egyházának és egyháza tanainak. *Abban a pillanatban azonban, a midőn meggyőződése és ebből folyó tanítása összeütközésbe kerül egyházával és tanáival, nem lehetvén azoknak hű szolgálója: minden erkölcsi felfogás szerint tartozik állását odahagyni és a szolgálatával járó bilincseket lerázni, elvének hirdetésére más teret keresni, mert a tanítási szabadság csak addig terjedhet, míg a kötelességtudásba és teljesítésbe nem ütközik.* A magyarországi református egyház élő organizmus, amely ha élni akar, nem tűrheti azt el, hogy az ő fizetésében lévő szolgálói, az ő tekintélye alatt oly irányú tevékenységet fejtsenek ki, amely a közület destrukciójára vezet.“ Üdvözljük a hazai református egyházat, ezen példát statuáló ítélet s annak korrekt indokolása alkalmából. Ez a helyes felfogás és csak csodálni lehet, hogy azok, akik mint Zoványi az egyház tanáival ellenkező, sőt azt alapjaiban aláásó és megingató nézetre jutnak, maguk nem vonják le ezen tisztességes és természetes következtetést, hanem tovább is lelkiösmereti furdalás nélkül eszik azon egyház kenyérét, melynek életerét vágják szét. Reméljük, hogy ágost. hitv. evang. egyházunkban sincsen messze az az idő, midőn az egyházi és világi tisztségeket betöltő titkos és nyílt unitáriusok hasonló ítélet alá esnek, ha maguktól nem emelkednek az „erkölcsi felfogás“ azon magaslatára, hogy az egyház tanaival összeütközvén, önként odahagyják állásukat és lerázzák az ezen egyház szolgálatával járó bilincseket. Hiszen ez olyan természetes következtetés, hogy azt minden *tisztességes* ember bírói ítélet nélkül is beláthatná. De mikor az ilyeneknél többnyire éppen ez hiányzik . . . .

Persely.

Cselekedjünk jót mindenekkel, *kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédeivel.* Gal. 6, 10.

1910. április 21-től május 20-ig a következő adományokat vettük:

1. A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület részére: Vansza János lk., Rima-fürész 2 K. Eddigi főösszeg 168 K 77 f.

2. A reformáció 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára: Pröhle Henrik lk. Pozsony 1 K, Mohr, Béla lk. Kassa 1 K. Összesen 2 K. Eddigi főösszeg 45 K 79 f.

Midőn ezen adományokat hálásan megköszönjük, lapunk perselyét továbbra is olvasóink s barátaink áldozatkészségébe ajánljuk.

Szerkesztőség.

Üzenetek.

Konfirmációs emléklapok szétküldésével már nem foglalkozom, mert nem érek rá. A dunántúli lelkészegylet kiadásában megjelent *magyar szövegű* lapok terjesztését Kapi Béla körmendi (Vas megye) lelkész vette át; a legszebb *német szövegű* lapok „Agentur des Rauhen Hauses“ Hamburg 26, Gänsemarkt 51 c. alatt rendelhetők meg. Konfirmációs lapokat rendelő levelekre ezentul nem válaszolhatok, sem azok expedálására nem vállalkozhatom. — Z. J. Nj. Sajnos, térszűke miatt csak 1 képet hozhatok. Az előfizetést sokan oly késedelmesen küldik be, hogy a fedezet bizonytalanságára való tekintettel a lap terjedelmét ismét le kellett szállítanom. — W. J. Mr. Az „Egyház és Közösség“ rovatba természetesen mások is írhatnak, de a beérkező és közlésre alkalmas cikkeket közzétevés előtt mindég közöljük a rovatvezetővel, hogy észrevételeit egyidejűleg megtehesse.